
Keleti cserebogár

Anoxia orientalis (KRYNICKI, 1832)

Csapó cserebogár

Polyphylla fullo (LINNAEUS, 1758)

Védelmi kategória: Egyik faj sem szerepel a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) által felállított, a veszélyeztetett fajokat tartalmazó listán. Magyarországon egyik faj *sem védett*.

A fajok életvitele: A keleti cserebogár testhossza 25–32 mm, vörösesbarna alapszínű, és szárnyfedőin foltokra szakadozott fehéres szőrsávok húzódnak. A némileg hasonló csapó cserebogártól könnyen elkülöníthető a csíkos benyomást keltő szárnyfedői, illetve a hímek sokkal kisebb csáplegyezője révén. Az Alföld homokos vidékeinek lakója, mely mind a nyílt területeken, mind a ritkás erdőkben előfordul. Néhány évtizede Budapesten, a pesti oldalon is növekvő számban észlelhető. Fejlődési ideje nálunk három vagy négy év, a rajzás június közepétől július közepéig, esetleg végéig tart. A rajzáscsúcs régebben július elejére esett, a jelenlegi felmelegedés időszakában viszont fokozatosan június végére tevődik át. A bogarak szürkülettől sötétedésig repülnek, az éjszakát és a nappalt többnyire a talajban töltik. A kifejlett bogarak a lombozatban károsíthatnak, de az általuk okozott kár mértéke csekély. A lárvák első sorban a gyümölcsfák (cseresznye, meggy, alma, szilva, körte) gyökérzetét károsítják, de kedvelik a szőlődugványokat, a málna, a szamóca és a konyhakerti növények gyökereit is. Az új telepítésű gyümölcsösökben jelentősebb károkat okozhat.

A csapó cserebogár a legnagyobb hazai cserebogárfajunk, testhossza 30–35 mm. Feltűnően látványos mintázata révén más fajjal nem téveszthető össze. Alapszíne feketés vagy vörösesbarna, hátoldalát fehér pikkelyszőrök alkotta foltok tarkítják, amelyek a szárnyfedőkön szabálytalan, márványos mintázatot alkotnak. A hím csáplegyezője hét hosszú, hajlott lemezből áll, a nőstényé ötízű, és sokkal rövidebb. Hazánkban az Alföld homokos vidékeinek jellemző faja, melynek rajzása nagyjából az aratás idejére esik.

A keleti cserebogár egy nagy termetű bogárfaj, amelyik egyre gyakrabban észlelhető a főváros pesti oldalán (© Farkas Sándor)

Lárvái – a pajorok – négy évig fejlődnek a talajban. A kifejlett bogarak a fák leveleit fogyasztják, és a sötétedés beállta előtt kezdenek repülni. Az imágó megfogáskor vagy zavarás esetén potroh-szelvényeinek teleszkópszerű mozgásával sajátos, jól hallható „csicsogó” hangot ad. A keleti cserebogárhoz hasonlóan kártevő, kártételére leginkább a homoki szőlőültetvényekben és gyümölcsösökben lehet számítani, de a pajorok nem kímélik a málna- és szamócatelepítéseket sem: a gyökérzet károsítása következtében a növények sorokban egymás után elpusztulhatnak, ami jelzi a lárvák kártételét, egyben a pajorok mozgási irányát is. Burgonyában, répában, zöldségfélékben és lucernában is felléphet gyökérkártévőként.

A csapó cserebogár márványozott mintázata révén a nem szakemberek számára is könnyen felismerhető (© Farkas Sándor)

Mindkét cserebogárfajnak sok természetes ellensége van. A madarak közül az imágókat elfogyasztja a házi baromfi, a gyöngytyúk, a szalakóta, a vetési varjú, a fekete rigó, a seregély, a dankasirály, a töviszúró gébics, illetve egyes denevérek. A pajorokat a vakond és a lőtücsök tizedeli, de a vaddisznó és a házi sertés is kitúrja és felfalja azokat. A felsoroltakon kívül fonálférgek, fürkészlegyek és bogárrontó darazsak parazitálják és pusztítják a pajorokat.

Elterjedés és állomány nagyság: A keleti cserebogár kelet-mediterrán faj, mely Dél-Európától Közép- és Kelet-Európán át Törökországig terjed, illetve Kis-Ázsia egyes részein is megtalálható. Magyarországon elsősorban a síkság homokvidékeinek jellemző, helyenként gyakori faja. A csapó cserebogárnak Dél-Európától Közép- és Kelet-Európán, illetve a Balkánon át Közép-Ázsiáig és Dél-Oroszorszáig tart az elterjedési területe. Hazánkban az Alföldön jellemző és helyenként gyakori, ugyanakkor ritkábban a domb- és hegyvidék lazább talajú régióiban is felbukkanhat.

Veszélyeztető tényezők: Magyarországon e két cserebogárfaj nem veszélyeztetett, bár élőhelyüket előszeretettel alakítják faültetvénnyé, a nagyobb alföldi városok környékén pedig gyakran ipari parkot vagy más módon beépített területet alakítanak ki azokon. A gyepek használatának visszaszorulásával jellemző élőhelyeinek kiterjedése folyamatosan csökkent. A művelés felhagyása egyrészt természetes szukcessziót (becserjésedést, beerdősülést) eredményez, másrészt teret enged az özönfajok terjedésének.

A megőrzés érdekében szükséges és ajánlott tevékenységek: A sztyeppi fajok megőrzéséhez szükség van a területek legeltetésére, ugyanakkor kaszátlan sávok és legeltetéstől elzárt kíméleti területek kijelölésére is, amelyek biztosítják szaporodási és bűvőhelyeiket. Élőhelyén ugyanakkor egy-egy hazai lombos fára (nyár, tölgy) is szükség van, mivel a kifejlett bogár lombot is fogyaszt.

Ajánlott irodalom: JERMY & BALÁZS 1990, MERKL 2003, MERKL & VIG 2009

SZÉL GYÖZŐ & BÉRCES SÁNDOR